

(γεωργικός πλούτος, μέταλλα, χρυσός, σκεύη, έπιπλα, αναθήματα, αγάλματα κ.λπ) και από πού προέρχεται (δασμοί, έμπόριον, νομίσματα, χρήματα) και τέλος ή συμπεριφορά πρὸς τὸν πλούτον (δῶρα, δωροδοκία, φιλοχρηματία, παραδοσιακές ήθικες αξίες).

Εἰς τὸ δευτερον μέρος: *Λειτουργία τοῦ Πλούτου μέσα στην Ἱστορίη: Ἀντίληψη τοῦ Ἡρόδοτου γιὰ τὴν ἱστορία* (σ. 107-232) ἐρευνᾶται ή έννοια τοῦ πλούτου εἰς τὸ σύστημα αξιῶν τῆς «Ἱστορίης» και ἐξετάζεται ή σημασία και ή λειτουργία του ὄχι μόνον καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ και ἐν σχέσει πρὸς τὸν μῦθον και τὴν πλοκὴν τῆς «Ἱστορίης», ὡς ἔργου λογοτεχνικοῦ.

Ἀκολουθοῦν Συμπεράσματα, Summary, Βιβλιογραφία και Πίνακες (σ. 233-277).

Ἡ παροῦσα ἐργασία, ὡς σημειώνει ὁ σ., «ἀπὸ μιὰ καθαρὰ οικονομική θεώρηση προσπαθεῖ νὰ ἀνακαλύψει περισσότερη «οἰκονομική σκέψη» στὸν Ἡρόδοτο, ὄχι γιὰ νὰ ἀποδείξει —ἀντίθετα μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τῶν οἰκονομολόγων— ὅτι ὁ Ἡρόδοτος εἶχε ἕνα σύστημα πολιτικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ γιὰ νὰ δείξει πῶς συνυφαίνονται μὲ τὴν ήθικὴ τὰ οἰκονομικὰ δεδομένα, πού ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο, χαρακτηριστικὸ ἄλλωστε ὅλης τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς και οἰκονομικῆς σκέψης».

Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πνεῦμα ὁ σ. ἐξετάζει τὴν φιλοσοφίαν περὶ πλούτου ὡς αὕτη ἐμφανίζεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἡρόδοτου «Ἱστορίης Ἀπόδειξις» και τῆς ὁποίας φιλοσοφίας βασικὸν στοιχεῖον ἀποτελεῖ ή ἱστορία τοῦ Κροῖσου, καθ' ὅσον ἐκεῖ σημαντικὸν ρόλον παίζει ὁ πλούτος και ή ἐν γένει σημασία του. Ἡ ἐρώτησις, τὴν ὁποίαν ὑποβάλλει ὁ Κροῖσος εἰς τὸν Σόλωνα, «εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδε ὀλβιώτατον», εἶναι καθοριστικὴ και ἀνήκει εἰς τὴν ἰδίαν πνευματικὴν ἀναζήτησιν, ή ὁποία ἐγέννησε τὰ λεγόμενα «ἀκούσματα» τῶν Πυθαγορείων τοῦ τύπου, «τὶ τὸ δίκαιότατον» κλπ. Εἰς τὸν διάλογον μεταξύ Κροῖσου και Σόλωνος αἱ ἀξίαι συγκρούονται. Καὶ ὁ ἐπίλογος τῆς σκηνῆς μὲ τὸν Σόλωνα καταλήγει: «σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευταίην κῆ ἀποβήσεται ἴ πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προρρίζους ἀνέτρψε» (32,9).

Και δρᾶττεται τῆς εὐκαιρίας ὁ σ. νὰ ἐξετάσῃ πολλὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταξύ των και νὰ ἀναλύσῃ τὰς σχέσεις αὐτὰς μετὰ τοῦ θεοῦ, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀποκρυσταλλωθῆ εἰς ἀξίας, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὅμηρου, πάντοτε βεβαίως εἰς τὰ πλαίσια τῆς θεωρήσεώς των ὑπὸ τοῦ Ἡρόδοτου.

Κατὰ ταῦτα ή παροῦσα ἀξιόλογος ἐργασία ἀποτελεῖ ἐν ταυτῷ γραμματολογικὴν μελέτην, ή ὁποία ἐξετάζει τὸν Ἡρόδοτον ἐξ ἐπόψεως πολιτικῆς, κοινωνικῆς και ήθικῆς.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ν. ΛΟΞΑΣ

Vasilis Papageorgiou, *Euripides' Medea and cosmetics*, Göteborg 1986. Σελ. 112.

Ἡ συγγραφεὺς ἐρευνᾷ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ (σελ. 4), τὴν «ἀνεπαίσθητον μετάβασιν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον κόσμον: ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου και τοῦ φωτός, τὸν κόσμον τοῦ Ἰάσονος, εἰς τὸν κόσμον τῆς Μηδείας, χῶρον ὅπου τὸ φῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ και ὅπου τὸ σκότος δὲν εἶναι ἀπόλυτον. Ὁ χῶρος αὐτὸς εὐρίσκεται πέραν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἀντιθέσεων λόγου και σιγῆς, θανάτου και ζωῆς, ἀρχῆς και τέλους, ἑλληνικοῦ και βαρβαρικοῦ, ἀνθρώπου και θεοῦ. Ἡ Μηδεία ὑπολαμβάνεται ἀπλῶς ὡς ή δύναμις ἐκείνη ή ὁποία παραλύει τὸν ἑλληνικὸν λόγον, νοούμενον ὡς τάξιν τῶν σημείων και ὡς λειτουργικότητα τῶν

διαφορῶν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, οὐσα αὐστηρῶς αἰσθητικῆ, (...) ὀρίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ τραγικοῦ».

Ὁ συγγρ. ἐπὶ τῇ βάσει συγχρόνων δομολογικῶν ἀντιλήψεων ἀναλύει τὸν Εὐριπίδειον κόσμον ὡς αἰσθητικὸν φαινόμενον, ὡς «κοσμητικὴν», ὡς διάταξιν δηλ. τῶν σωμάτων, τῶν γλωσσῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν μας ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ. Δι' ὅλης τῆς μελέτης γίνεται φανερόν ὅτι ὁ συγγρ. γνωρίζει καλῶς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕφος τοῦ ἐρμηνευομένου κειμένου, διαθέτει δὲ τὴν ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα νὰ διεισδύῃ ὑπὸ τὰς λέξεις καὶ νὰ ἀποκαλύπτῃ νοήματα καὶ ἰδέας τὰ ὅποια ὁ μὴ μεμυημένος εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ συγγραφέως δὲν δύναται πάντοτε νὰ παρακολουθήσῃ εὐχερῶς. Εἰς τὸν περίφημον π.χ. μονόλογον τῆς Μηδείας (στίχ. 1021 κ. ἐξέ.), ὅπου ἡ ἥρωϊς ὡς προδοθεῖσα σύζυγος διψῶσα ἐκδίκησιν συγκρούεται πρὸς ἑαυτὴν ὡς μητέρα καὶ τροφὸν τῶν τέκνων τῆς, κυριαρχεῖται δ' ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ ὀλεθρίου πάθους, ὁ συγγρ. μεταξὺ ἄλλων πολλῶν ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς τοὺς πλήρεις τρυφερότητος στίχους 1069 κ.ἐξέ. *δὸτ' ὦ τέκνα, δὸτ' ἀσπάσασθαι μητρὶ δεξιὰν χεῖρα. ὦ φιλάτῃ χεῖρ, φίλτατον δέ μοι στόμα καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον εὐγενὲς τέκνων, εὐδαιμονοῖτον, ἀλλ' ἐκεῖ (...) ὦ γλυκεῖα προσβολή, ὦ μαλθακὸς χρῶς πνευμά θ' ἤδιστον τέκνων*: «Now, the significance of the right hand has an enormous determining power in the play from the beginning, and it marks a beginning as a bridge. Medea has been betrayed by a right hand. Would she now betray her own children in the same way? (...) If in the case of Jason and Medea we had a handclasp between a gonic and a graphic world, here the situation is substantially different. Substantially because the children partly belong to Medea's otherness. The reader is thus led to suggest that the part which Medea will betray or is forced to abandon is the part that belongs to Jason, to light (that might violate the darkness of the tomb), to *logos* (that might violate the silence of the tomb). (...) It is here that Medea insists, holding a hand, on an exteriority before she gives an end to it» (σελ. 85-86).

Τὰ παραδείγματα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πολλαπλασιασθοῦν. Πάντως, καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἀναγνώστης δὲν συμφωνῇ μὲ τὸν ἐρμηνευτικὸν τρόπον τοῦ συγγραφέως ἢ δὲν δύναται πάντοτε νὰ τὸν παρακολουθήσῃ εὐχερῶς, δύναται παρὰ ταῦτα πολλὰ νὰ διδαχθῇ ἐκ τῆς πρὸ ὀφθαλμῶν μελέτης, ὥστε νὰ διεισδύσῃ βαθύτερον εἰς τὴν δραματικὴν τεχνικὴν τοῦ, κατ' Ἀριστοτέλη, «τραγικωτάτου» τῶν ποιητῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Homer: Beyond oral poetry. Recent trends in Homeric interpretation. Edited by J. M. Bremer, I. J. F. De Jong and J. Kalff. Amsterdam 1987. Σελ. ix+212.

Τὸ 1986 συνήλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Amsterdam διεθνὲς Ὀμηρικὸν Συνέδριον (συνέχεια ὁμοίου Συνεδρίου συνεληθόντος τὸ 1976 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Cincinnati) μὲ θέμα τὰς νεωτέρας τάσεις τῆς Ὀμηρικῆς ἐρεύνης. Μὲ τὴν φροντίδα τῶν Καθηγητῶν Bremer, De Jong καὶ Kalff αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Συνεδρίου τοῦ Amsterdam, ἔνδεκα τὸν ἀριθμὸν, συνεκεντρώθησαν καὶ ἐξεδόθησαν διὰ τοῦ παρόντος τόμου. Οἱ τίτλοι τῶν εἰσηγήσεων ἔχουν ὡς ἐξῆς: Ø. Andersen, «Myth, paradigm and 'spatial form' in the *Iliad*» — H. Bannert, «Versammlungsszenen bei Homer» — J. M. Bremer, «The so-called 'Götterapparat' in *Iliad* XX-XXII» — M. W. Edwards, «*Topos* and transformation in Homer» — N. Felson-Rubin, «Penelope's perspective: character from plot» — J. Griffin, «Homer and excess» — I. J. F. de Jong, «Silent characters in the *Iliad*» — F.